

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w S.
przeciwko N. K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 czerwca 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 26 maja 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanej N. K. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, kwotę 2025,- (dwa tysiące dwadzieścia pięć) złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adw. B. P. kwotę 2700,- (dwa tysiące siedemset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanej N. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 26 maja 2021 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek, umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Zdaniem skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które sformułowane zostało w następujący sposób:

„a) aktualnie istnieją dwie linie orzecznicze dotyczące tego, czy Skarbowi Państwa dla celów uzyskania zaległego podatku przysługuje tzw. skarga pauliańska, czyli uprawnienie z art. 527 k.c., przy czym nie należy przesądzać, iż stosunkowo nowe orzeczenia przyznające to prawo z samego faktu ich aktualności są automatycznie zasadne,

b) przyjęcie, że Skarb Państwa ma prawo do wniesienia skargi pauliańskiej dla celów podatkowych, zrównuje strony stosunków prawnopodatkowych oraz strony stosunków cywilnoprawnych. Skarb Państwa występując w stosunku prawnopodatkowym ma uprzywilejowaną pozycję, sprawa podatkowa nie jest sprawą cywilną, bo gdyby tak było, rozsądny ustawodawca prawo

podatkowe wdrażałby na gruncie przepisów cywilnych, a także umożliwiłby Skarbowi Państwa jako wierzycielowi publicznoprawnemu możliwość skorzystania ze skargi pauliańskiej w drodze regulacji zawartych w Ordynacji podatkowej.

c) przyjęcie, że Skarb Państwa ma prawo do wniesienia skargi pauliańskiej dla celów podatkowych doprowadza do nierówności podmiotów prawa cywilnego, w świetle której spadkobiercy ustawowi dłużnika podatkowego znajdują się w znacznie bardziej uprzywilejowanej pozycji ze względu na dziedziczenie długów z dobrodziejstwem inwentarza niż obdarowani w ramach umowy darowizny przez dłużnika, co doprowadza do tego, że osoby obce stają się odpowiedzialne za cudze długi podatkowe, nawet w sytuacji gdy ich odpowiedzialności nie przewiduje art. 107 Ordynacji podatkowej”.

Ponadto skarżąca stawia pytanie: „czy powinno się uznawać taki stan rzeczy, mimo iż od wydania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r. w sprawie o sygn. akt SK 12/9916, będącym punktem wyjścia dla wytworzenia tej linii orzeczniczej minęły prawie 22 lata, w tym czasie miały miejsce niezliczone nowelizacje Kodeksu cywilnego i ustawodawca mógł uprawnienie takie Skarbu Państwa *expressis verbis* wyrazić w przepisach czy to Ordynacji podatkowej, czy w Kodeksie cywilnym. Mimo tego zmiana taka, która by Skarb Państwa w stosunkach podatkowych stawiała na równi ze Skarbem Państwa w stosunkach cywilnych nigdy nie miała miejsca. Bowiem rodzi to poważne zagrożenie dla wszelkich podstaw polskiego prawa cywilnego.”

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Sformułowana przez skarżącą wątpliwość nie odpowiada założeniom przyjętym w orzecznictwie Sądu Najwyższego dla rozumienia przesłanki istotnego

zagadnienia prawnego, które miałyby uniwersalne znaczenie a nie tylko dla rozstrzygnięcia w jednostkowej sprawie. Kwestia możliwości stosowania przepisów dotyczących skargi pauliańskiej do dochodzenia należności o charakterze publicznoprawnym była już przedmiotem badania przez Trybunał Konstytucyjny i Sąd Najwyższy. Wskazać należy na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 18 kwietnia 2018 r., sygn. akt K 52/16, w którym Trybunał orzekł, że art. 527 § 1 Kodeksu cywilnego w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie na zasadzie analogii legis do ochrony należności publicznoprawnych, jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lipca 2020 r. sygn. I NSNc 43/19 (por. też przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2018 r., II CSK 640/17, wyrok Sąd Najwyższego z dnia 1 czerwca 2011 r. II CSK 513/10). Wątpliwości skarżącej w zakresie sytuacji osoby, w stosunku do której orzeczono bezskuteczność czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem Skarbu Państwa, rozwiewa wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2010 r. (II CSK 227/10), w którym zwrócono uwagę, że wyrok w procesie pauliańskim, wydany w następstwie uwzględnienia powództwa nie rodzi nowych podatkowo-prawnych stanów faktycznych podlegających opodatkowaniu, nie powoduje też rozszerzenia zakresu opodatkowania, stwarza jedynie wierzycielowi możliwość przeprowadzenia w przyszłości skutecznej egzekucji należności publicznoprawnej z przedmiotów majątkowych, których dłużnik wyzbył się w celu pokrzywdzenia wierzyciela. Mając powyższe na uwadze, nie jest uzasadnionym twierdzenie, że skarga pauliańska w odniesieniu do wierzytelności publicznoprawnych stanowiłaby formę uprzywilejowania państwa wobec obywateli. Sąd orzekając w procesie pauliańskim nie wkracza w obszar uprawnień ani obowiązków podatkowych osoby trzeciej.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 102 k.p.c., mając na uwadze aktualną sytuację materialną i procesową pozwanej. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 i § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst jedn. Dz. U. 2019, poz. 18).